

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Факультет суспільних та прикладних наук

Кафедра іноземної філології та бізнес-комунікацій

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з Методичної роботи
 Ярослав ШТАНЬКО
20 02 2025 р.

ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань:	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність:	В11 Філологія (спеціалізація: В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська)
Освітня програма:	«Англійська мова в діловій комунікації (переклад включно)»
Освітній рівень:	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни:	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	українська

**Івано-Франківськ
2025**

РОЗРОБНИК:

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій

Василь БОЙЧУК

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри іноземної філології та бізнес-комунікацій,
протокол №1 від 28.08. 2025 р.
Завідувач кафедри

Василь БОЙЧУК

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОП

Маркіян ТХІР

СХВАЛЕНО:

на засіданні науково-методичної ради, протокол №1 від 29 серпня 2025 р.

e-mail	vasyl.m.boichuk@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	202
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua/person/vasyl-boychuk
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/course/view.php?id=4681

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Вступ до мовознавства» входить до циклу професійної підготовки філологів, вивчається на I курсі (I семестр) і знайомить студентів з основами теорії лінгвістики, готує їх до теоретичного сприйняття й усвідомлення лінгвістичних фактів із дисциплін «Порівняльна лексикологія англійської та української мов», «Порівняльна стилістика англійської та української мов», «Порівняльна граматики англійської та української мов», «Основи теорії мовної комунікації» та ін.

Мета навчальної дисципліни – сформувати у студентів розуміння загальних підходів до трактування мови як засобу спілкування, проблематики походження мови та закономірностей розвитку мов, виникнення й розвитку письма, критеріїв класифікації мов світу за походженням і будовою тощо; дати цілісні уявлення про лінгвальну діяльність, мову і мовлення, семіотику та семантику.

Завдання дисципліни – формування лінгвістичного світогляду студентів.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- онтологічну сутність мови як системи систем, її функції, її структуру;
- соціальну зумовленість розвитку й функціонування мови;
- закономірностей розвитку мови та сучасний стан лінгвістичних досліджень;
- предмети досліджень основних розділів мовознавства.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- використовувати в професійній діяльності теоретичні знання про мову як особливу знакову систему;
- грамотно використовувати спеціальну термінологію для розв’язання професійних завдань;
- аналізувати мовні явища, визначати їхню взаємодію на різних рівнях мовної системи;
- використовувати теоретичні знання при написанні наукових праць (наукових рефератів, дипломних, магістерських робіт), а також аналізувати на належному науковому рівні мовний матеріал.

Професійні компетентності та результати навчання, яких набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни “Вступ до мовознавства” (шифри та зміст компетентностей та програмних результатів навчання вказано відповідно до ОП “Англійська мова в діловій комунікації (переклад включно)”, введеної в дію ЗВО “Університет Короля Данила” 01 вересня 2025 року).

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
СК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.	ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.
СК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.	ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови і літератури, що вивчається, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.
СК3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються.	
СК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	перший (1)		
Семестр	перший (1)		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Аудиторні навчальні заняття		денна форма	заочна форма
	лекції	14 (в годинах)	2
	семінари, практичні	28 (в годинах)	6
	лабораторні		-
Самостійна робота		48 (в годинах)	82
Форма підсумкового контролю	Залік (1 семестр)		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
	Основи теорії мовної комунікації

	Порівняльна лексикологія
	Порівняльна граматики

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу

Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА

Тема 1. МОВОЗНАВСТВО ЯК НАУКА. НАПРЯМИ МОВОЗНАВСТВА.

Предмет мовознавства. Система мовознавчих дисциплін. Методологія мовознавства. Порівняльно-історичне мовознавство. Типологічне мовознавство. Ареальна лінгвістика. Функціональна лінгвістика.

Психолінгвістика. Соціолінгвістика. Когнітивна лінгвістика.

Тема 2. ПРИРОДА, ФУНКЦІЇ І БУДОВА МОВИ.

Мова як суспільне явище. Знакова природа мови. Невербальні засоби спілкування. Диференціація мови. Мова і мислення. Мова і мовлення. Основні мовні одиниці.

Тема 3. ПОХОДЖЕННЯ І РОЗВИТОК МОВИ. КЛАСИФІКАЦІЯ МОВ.

Теорії походження мови. Синхронія і діяхронія. Зовнішні та внутрішні причини мовних змін. Генеалогічна класифікація мов. Типологічна класифікація мов. Соціолінгвістична класифікація мов.

Змістовий модуль II. ФОНЕТИЧНА ТА ФОНОЛОГІЧНА СИСТЕМА МОВИ. ГРАФІКА ТА ОРФОГРАФІЯ.

Тема 4. ФОНЕТИКА ЯК НАУКА ПРО ЗВУКОВУ СИСТЕМУ МОВИ.

Аспекти вивчення звуків. Фонетичне членування мовленнєвих потоків. Фонетичні зміни. Фонологія. Графіка і орфографія.

Змістовий модуль III. ЛЕКСИЧНА СИСТЕМА МОВИ

Тема 5. СЛОВО І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА СИСТЕМА МОВИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК.

Типи та межі слів. Значення слова. Слово, поняття, концепт. Загальні і власні назви. Семантичні класи, поля і групи. Синоніми та антоніми. Явище омонімії та паронімії. Історизми, архаїзми, неологізми, запозичення. Розділи лексикології.

Змістовий модуль IV. ГРАМАТИЧНА СИСТЕМА МОВИ

Тема 6. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРАМАТИКИ.

Розділи граматики. Граматичне значення і граматична категорія. Граматичний спосіб і граматична форма.

Тема 7. МОРФОЛОГІЯ І СИНТАКСИС.

Сутність морфологічної системи. Види морфем. Морфеміка. Зміни морфемного складу слова. Морфонологія і словотвір. Частини мови.

Словосполучення і синтагма. Речення. Граматичне і актуальне членування речення. Текст.

Зміст семінарських занять.

Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА

Семінар 1-2. Предмет лінгвістичної науки. Методи дослідження мови.

1. Мовознавство як наука про мову.
2. Часткове (конкретне) і загальне мовознавство.
 - 2.1. Порівняльно-історичне мовознавство.
 - 2.2. Типологічне (зіставне) мовознавство.
 - 2.3. Прикладне мовознавство.
3. Місце мовознавства у системі інших наук.
4. Методи дослідження у мові.
 - 4.1. Загальнонаукові методи.
 - 4.2. Лінгвістичні методи.

Самостійна робота. Суміжні мовознавчі напрями: соціолінгвістика, психолінгвістика, етнолінгвістика, нейролінгвістику, математична лінгвістика, когнітивна лінгвістика.

Семінар 3-4. Природа, функції і будова мови.

1. Підходи до розуміння природи мови в лінгвістиці.
 - 1.1. біологічний;
 - 1.2. психологічний;
 - 1.3. суспільний.
2. Базові функції мови:
 - 2.1. комунікативна;
 - 2.2. мислетворча.
3. Мова і мислення.
4. Знакова природа мови.

Самостійна робота. Мова і мовлення.

Семінар 5-6. Генеза мови. Класифікації мов.

1. Основні теорії походження мови.
2. Мова як знакова система. Властивості мовного знака.
3. Мовні та немовні засоби комунікації.

Самостійна робота. Функції мови.

Змістовий модуль II. ФОНЕТИЧНА ТА ФОНОЛОГІЧНА СИСТЕМА МОВИ. ГРАФІКА ТА ОРФОГРАФІЯ.

Семінар 7-8. Звукова система мови.

1. Фонетика як розділ мовознавства. Розділи фонетики.
2. Фонема, її основні функції та властивості.
3. Реалізація фонем в процесі мовлення. Комбінаторні фонетичні процеси.

4. Позиційні зміни фонем у процесі мовлення.
 5. Структура мовленнєвого апарату. Артикуляційна база мови.
 6. Класифікація звуків мови.
 7. Фонетичний поділ мови. Інтонація, її компоненти. Наголос, його види.
 8. Аспекти вивчення звуків. Фонетичне членування мовленнєвих потоків.
- Фонетичні зміни. Фонологія.

Самостійна робота. Графіка і орфографія.

Змістовий модуль III. ЛЕКСИЧНА СИСТЕМА МОВИ

Семінар 9-10. Слово в лексико-семантичній системі мови.

1. Лексикологія та її розділи.
2. Слово як основна одиниця мови. Поняття лексеми.
3. Лексичне значення слова та його структура. Співвідношення між предметом та поняттям слова.
4. Значення слова та поняття. Поняття та концепт.
5. Природа виникнення слова. Мотивовані та немотивовані слова.
6. Система значень слова. Полісемія. Моносемія. Типи лексичних значень слова: пряме, переносне; вільне, зв'язане. Поняття терміна.

Самостійна робота. Природа виникнення назви. Утрата мотивування та її причини. Народна етимологія.

Семінар 11-12. Системно-структурна організація лексичної системи мови

1. Лексико-семантичне поле.
2. Синонімія. Класифікація синонімів. Евфемізми. Табу.
3. Антонімія. Класифікація антонімів.
4. Омонімія. Шляхи її виникнення. Типи омонімів.
5. Хронологічний розподіл словникового складу мови: неологізми, історизми, архаїзми.
6. Класифікація лексики за її походженням: рідна, запозичена. Причини та шляхи її запозичення. Пуризм та ставлення до нього.
7. Соціально-територіальна диференціація лексики: загальноновживана лексика та лексика обмеженого вживання (діалектизми, професіоналізми, жаргонізми, арготизми, терміни, спеціальні слова).

Самостійна робота. Диференціація лексики за функціональними стилями. Нейтральна та типова лексика для різних функціональних стилів. Емоційно-забарвлена лексика.

Змістовий модуль IV. ГРАМАТИЧНА СИСТЕМА МОВИ

Семінар 13-14. Морфемна і граматична структура слова.

1. Морфема і словоформа.

- 1.2. Типи значень морфем.
 - 1.3. Види морфем.
 2. Морфеміка як наука.
 3. Граматична форма слова.
 - 3.1. Синтетичні та аналітичні форми слова.
- Самостійна робота.* Способи вираження граматичних значень.

Зміст самостійної роботи студентів
Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни “Ділова іноземна мова (за професійним спрямуванням)”

Найменування видів робіт	Розподіл годин	
	денна форма	заочна форма
Самостійна робота, год, у т.ч.:	48	84
Опрацювання матеріалу, викладеного на заняттях	12	24
Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	12	20
Підготовка до поточного контролю	12	20
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	12	20

ПОЛІТИКА КУРСУ

Під час вивчення курсу студент повинен дотримуватись академічної доброчесності (див. [Положення про академічну доброчесність](#), затверджене наказом № 27/од від 05.10.2023).

Під час навчання студент повинен дотримуватись Кодексу корпоративної етики: прагнути до створення в університеті сприятливого етично-психологічного клімату та, дотримуватись духу університетського співтовариства, у своїй професійній, навчальній і громадській діяльності, що базується на принципах чесності, ввічливості, толерантності, добросовісності, відповідальності, шанобливості та справедливості.

Дистанційне навчання за потреби відбуватиметься на основі навчальної платформи Moodle, куди викладач завантажуватиме навчально-методичні матеріали, презентації та завдання для самостійного опрацювання.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів.

У разі недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0”

(нуль балів), без права перездачі.

Студенти повинні мати оцінки з не менше 50% аудиторних занять.

Підсумкова оцінка в навчальному електронному журналі генерується автоматично.

До підсумкового контролю допускаються студенти, які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтва.

Програмний результат навчання	Методи навчання	Метод оцінювання
ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.	пояснювально-ілюстративний метод (розповідь, лекція, навчальна або методична література, словесні, наочні прийоми); репродуктивний метод (виконання практичних завдань, підготовка презентаційних матеріалів у встановленому форматі, застосування прийомів лінгвістичного аналізу, практичні методики);	Поточний контроль (усний, письмовий, тестовий, самоконтроль). Підсумковий контроль (залік у формі комп'ютерного тестування).
ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови і літератури, що вивчається, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.	метод проблемного викладення (прийом порівняння різних поглядів та підходів до вирішення проблеми, демонстрація способу розв'язання завдання); частково-пошуковий, або евристичний метод (прийом наукового пошуку, активізації мислення, спонукання до пізнання); дослідницький метод (прийом самостійного	

опрацювання наукової літератури, джерел, прийом спостереження, методи синтезу та аналізу, індукції та дедукції)	
---	--

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів», яке розміщено на сайті університету в розділі «Публічна інформація»: <https://ukd.edu.ua/node/1149>

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в “Електронному журналі обліку успішності академічної групи” на підставі чотирибальної шкали - “2”; “3”; “4”; “5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів), без права перездачі.

До підсумкового контролю допускаються студенти які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів. Усі студенти, що отримали 34 балів і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру.

Підсумковий контроль знань у формі екзамену (1 семестр) проводиться у вигляді комп'ютерного тестування. За результатами підсумкового контролю (диференційований залік/екзамен) студент може отримати 40 балів.

Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не здали екзамен/диференційований залік і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно зі Шкалою оцінювання знань за ЄКТС) і є сумою балів, отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %
Національна диференційована шкала	

Відмінно	90 – 100
Добре	75 – 89
Задовільно	60 – 74
Незадовільно	0 – 59
Національна недиференційована шкала	
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	0 – 59
Шкала ECTS	
A	90 – 100
B	83 – 89
C	75 – 82
D	67 – 74
E	60 – 66
FX	35 – 59
F	0 – 34

Студенти, які не з'явилися на екзамені без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

Об'єктивність процедур проведення контрольних заходів забезпечується відмежуванням результатів поточного контролю від результатів підсумкового контролю.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

Білецький А. О. Про мову і мовознавство. К.: «АртЕК», 1997. 223 с.

Вступ до мовознавства: навч. посіб. для здобувачів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти / уклад.: Н. С. Безгодова, А. О. Найрулін. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 227 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0054004.pdf> (дата звернення 27.08.2025).

Дорошенко С. І. Загальне мовознавство. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 283 с.

Дорошенко С. І. Словник-довідник лінгвістичних термінів юного мовознавця. Х. : Вид-во Іванченка І. С., 2024. 400 с.

Дрогомирецький П.П., Пена Л.І. Вступ до мовознавства : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ : Фоліант. 2015. 102 с. URL: <https://kzigm.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/65/2018/04/%D0%94%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%9F.%D0%9F.-%D0%9F%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%9B.%D0%86.-%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF-%D0%B4%D0%BE-%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0.-%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA.-2015.pdf>

Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. 2-ге вид., стер. Київ : Академія, 2009. 336 с.

Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства. К. : Ін Юре, 2008. Ч.1 : Мова, її будова та функції в суспільстві / ред. А. П. Супрун. 2008. 168 с.

Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. 3-тє вид., стер. Київ : Академія, 2014. 304 с.

Левицький А.Е., Сингаївська А.В., Славова Л.Л. Вступ до мовознавства : навч. посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 104 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Levytskyi_AE/Vstup_do_movoznavstva.pdf (дата звернення 27.08.2025).

Mykhaylenko V. V. A Glossary of linguistics and translation studies. Ivano-Frankivsk: King Danylo Galytsky University of Law, 2015. 528 p.

Назаренко О. М. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Одеса : Фенікс, 2021. 190 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c14d01e4-e9ab-42d5-9949-94e68a11edfb/content> (дата звернення 27.08.2025).

Сосюр Ф. Курс загальної лінгвістики. К. : Основи, 1998. 166 с.

Допоміжна література

Бойчук В. М., Бойчук М. В. Вступ до мовознавства: навчально-методичні матеріали для студентів спеціальності «Філологія». Ч.1. / ЗВО "Університет Короля Данила", факультет суспільних і прикладних наук, кафедра перекладу та філології. Івано- Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2023. 35 с. URL: <http://repository.ukd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/579>

Вступ до мовознавства. Програма курсу, система орієнтирів для самостійної роботи, навчальні практичні завдання : посібник для студентів. Укладач О.В.Остапченко. Київ, 2008. 72 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/17882/1/O_Ostapchenko_Vstup_do_movoznavstva_HI.PDF (дата звернення 27.08.2025).

Лисиченко Л. А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 191 с.

Миголинець О.Ф. Вступ до мовознавства : практичні завдання для студентів філологічного факультету. Ужгород, 2022. 76 с. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/71294> (дата звернення 27.08.2025)

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.

Удовиченко Г. М. Місце когнітивної лінгвістики в сучасному мовознавстві. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. Вип. 209. Т. 221. С.103–196.

Introducing Linguistics. Theoretical and Applied Approaches/ edited by Joyce Bruhn de Garavito, John W. Schwieter. Cambridge University Press, Cambridge, UK ; New York, 2020. 640 p.

Електронні інформаційні ресурси

www.nbuv.gov.ua(дата звернення 27.08.2025)

<https://movoznavstvo.org.ua/> (дата звернення 27.08.2025)

<https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/> (дата звернення 27.08.2025)

<https://www.ulif.org.ua/>(дата звернення 27.08.2025)